

ban kívülről bevitt ellenanyagok termelése. S ha ez így van a nyúlán és a tengerimalacnál, mennyivel inkább így van a bonyolultabb idegrendszerű, az ilyen hatásokra sokkalta fogékonyabb embernél!

Tadeusz Kielanowski szerint a bajok gyökere ott van, hogy a mai orvosnak — épp a diagnosztika modern fejlődése miatt — annyi objektív tünetre kell figyelnie, szakvizsgálatok esetében annyi műszerrel, készülékkel, laboratóriumi elemzéssel stb. kell foglalkoznia, hogy a *legjobb akarattal sem szakíthat időt* a beteggel való bensőséges kapcsolat megteremtésére. Súlyosbítja a helyzetet a szakosodottság; az a tény, hogy egy beteg rendszerint több szakorvos vizsgál meg, több más szakorvos kezel, s így „az orvos“ („az én gyógyulásomat elősegítő személy“) képzeje és fogalma eltűnik, felszívódik egy ultratechnicizált apparátusban, amellyel szemben a beteg kiszolgáltatottnak, védtelennek érzi magát, amelynek ridegsége riasztja és félelmet ébreszt benne. Ezzel magyarázható egyébként a kuruzslók, önjelölt csodadoktorok iparának virágzása mindenütt, ahol a törvény megengedi, s kigyomláhatatlansága mindenütt, ahol nem engedi meg — a sarlatánok ugyanis, jó lélektani érzékkel, éppen azt nyújtják a betegnek, amit olyan jogosan vár el s olyan kevésbé kap meg a képzett orvosoktól.

Nyilvánvaló, hogy amilyen mértékben kezd hasonlítani a modern szakorvos a mérnökhöz, olyan mértékben látja magát a beteg javításra szoruló gépnek. Minden vitán felül áll, hogy a dehumanizáltságnak ez a nehezen legyőzhető érzése csak ronthat a beteg állapotán — és sokszor többet árthat, mint amennyit a gyógykezelés használhat. Kielanowski professzor cikke tudatosítja bennünk azt a dilemmát, hogy az orvostudomány *nem mondhat le* modern módszereiről; hogy a tucatnyi szakorvos és még számosabb segédszemélyzet hagyományos, „háziorsói“ stílusú forgolódását egyetlen beteg körül szinte senki *nem tudja megfizetni*; s végül — hogy ez így nem jó. Hogy miképpen volna jó, azon még ezután kell elgondolkoznunk (első lépésként a lenyelt szakorvosok névtáblát kezdtek viselni a köpenyükön szolgálat közben, hogy legalább a névtelenségből kilépjenek); biztató azonban, hogy a bajt felismertük, beszélünk róla, s mindannyian a modern orvoslás újrahumanizálását tartjuk célunknak.

AZ ÚJRAFELFEDEZETT RAYMOND ROUSSEL (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 1973. 173.)

Az irodalomtörténetek, lexikonok sora meglefedkeztek róla, noha André Breton „a modern kor legnagyobb varázslójának“, Aragon „a zseni tökéletes szobrának“, Jean Cocteau „tökéletesen tisztá zseninek“ nevezte Rousset, Marcel Proust pedig könyveit „csodálatos költői eszközöként“ jellemezte. Amikor 1912-ben *Impressions d'Afrique* című regényének színpadi változatát bemutatták, lelkes hívei közt olyanok voltak, mint Guillaume Apollinaire, Francis Picabia és Marcel Duchamp. Tíz évvel később, a *Locus solus*, majd 1924-ben a *L'Etoile au front* című regényei színpadi átiratának premierjén kitört botrányban csak néhány híve állt mellé, köztük a fiatal szürrealisták, akik úttörőt láttak benne.

A múlt század végétől (1897) Rousset haláláig (1933) sem adták el saját költéségen kiadott könyveit, ma viszont egyre többet beszélnek róla. 1963 óta kilenc kötete új kiadásban jelent meg, a *Locus solus* a Luchterhand Verlag németre fordította, regényei zsebkönyvként is forgalomba kerültek, és elkészült az első Rousset-életrajz (François Caradec: *Vie de Raymond Rousset*). Helmut Scheffel hosszú cikkben ismerteteti ennek a különös embernek és alkotónak különös pályáját, amely a keresett magány ellenére korántsem nélkülözi a látványosságot (*Dandy, Dichter und Millionär*). Csak néhány adat, érdekesség az életrajzból: Rousset korán árván maradt, ám anyjának évi jövedelme kétmillió frankra rúgott; a nyarakat az anya és legkisebb fia (Rousset 1877-ben született) a legelőkelőbb üdülőhelyeken, Nizzában, Aix-les-Bains-ben, Biarritzban, Karlsbadban töltötte. Egyébként Párizs egyik előkelő negyedében laktak, néhány háznője a Proust családtól, vendégeik közé tartoztak a párizsi opera sztárjai, a regényíró Paul Bourget, a zongorista és zeneszerző Reynaldo Hahn, Proust barátja. Rousset tizenhárom éves korában otthagyta a gimnáziumot, a párizsi konzervatórium zongoraosztályára iratkozott be. Tehetősége a zeneszerzésben, de különösen a versírásban mutatkozott meg. Gyenge idegzetű ember volt, Pierre Janet pszichiáter kezelése alatt állt, akinek feljegyzéseiből sokat megtudhatunk Rousset pszichéjéről. Rousset szenvedélyesen hitt elhivatottságában. Magánélete a különcé volt; egy szokatlanul hatalmas autót készíttetett például magának, háló-

és fürdőszobával, hogy ne kelljen mások társaságában vonaton utaznia, de amikor ezzel feltűnést keltett (a pápa is felfigyelt az autóra), inkább a vonatot választotta további utazásaihoz. Noha összeköttetései révén fölmentették volna, sőt betegsége is igazolta volna ezt, egyszerű katonaként három évet szolgált az első világháború idején. Egy korábbi kísérlet után 1933-ban öngyilkos lett. Még 1932-ben elkészíttette siremlékét, a köz-

jegyzőjének pedig átadta *Comment j'ai écrit certains de mes livres* című, posztumuszának szánt kéziratát, kifizetve a nyomdásznak a majdani nyomdai költségeket, és megjelölve, hogy a példányokat kiknek kell átadni; ezen a listán többek közt a következő nevek szerepeltek: Robert Desnos, Paul Éluard, Tristan Tzara, René Char, Salvador Dalí, André Gide, Louis Aragon...

Paulovics László: Egy nap emlékei